

močke? Veliko je še tudi drugih prav žalostnih okoliščin, ktere si vsak učitelj lahko našteje. Pa naj so ovire še tako težke, vse bomo premagali, vse voljno preterpeli s sladko tolažbo: „v blagor naše mladine in domovine!“

Fr. Jurkovič.

Jeza, čmernost ali nevolja.

(Dalje in konec.)

Najbolši zavarovalni pomočki zoper jezo so: 1. Učitelj naj od učenec nikar preveč ne zahteva; 2. naj si prizadeva, da na tanko poznava namen kazni; 3. prizadeva naj si, da si ohrani dušni mir in mirno in vedro dušo, in 4. vadi naj se samega sebe premagovati.

Ako zahteva učitelj od vseh učencev brez razločka enaka in le izverstna in spretna dela, potem se ni čuditi, ako mora na pričakovani sad dolgo čakati, ali ako ga še celó ne pričaka. Naravno je, da postane potem taki učitelj nevoljen in nezadovoljen, videč nevspešnost svoje delavnosti in prizadevnosti, se čez kerpanijo vsega podučevanja britko pritožuje, in vsled tega čmeren in jezen postane. Prava vrednost in veljava nauka se ne ravna po množini vednosti, ampak le po dobroti, ne po hitrem napredovanji, ampak po stanovitnosti in izverstnosti, ne po visokih vedah, ampak po njih pripravnostih in po rabljivosti za serce in duha, za življenje in poklic. Koliko imamo še iz naših šol kot prazno breme za spomin in mervto, duhovno blebetanje odpraviti! — Pa tudi prenapeto zahtevanje gledé obnašanja učencev je dostikrat povod k jezi in čmernosti. Kje zamoremo in smemo pa tudi od nedorastlih otrok moško in stanovitno voljo, čistost povodov pri vsem, kar storé, zahtevati in pričakovati? Kdor zahteva, da bi otroci po več ur zaporedoma mirno sedeli in stanovitno najresnobiša dela opravljali, kdor vsako razodevanje otroškega veselja in narurne živahnosti prepoveduje, zabranjuje in terdo kaznuje, ta išče sadu, kjer ni sejal. Dostikrat se pritožujemo, da so otroci raztreseni in nepazljivi, in večkrat bi se zavoljo tega morali sami kaznovati, ker naše podučevanje ni dovolj razumljivo, govor ni živ in mikaven, ali pa, ker kazalni pomočki ne zadostujejo. Kakor najžlahniše podobe v naravi le počasi rastejo in poratajo, tako se tudi razvija izverstnost značaja dostikrat počasi, a toliko stanovitniše.

Kazni so prevažni izrejniški pomoček, kajti njih sverha je ozdravljenje kaznovanca od miselnih in moraličnih pregreškov. Kazni so britki občutki samozaslužene bolečine, ktere donaša izreja, da bi učenca ne le od prestopljenja od postave zadrževala, ampak, da bi ga tudi k spoznanju samega sebe in poboljšanju napeljevale. Le napačni humanizem graja starega Siraha. Nahajajo se pa tudi šole, v kterih se nič ne kaz-

nuje, zato pa tudi učenci ne vidijo svojega učitelja nikdar veselega, in ne slišijo nikdar prijazne in lepe besede od njega. Naši predniki so po modri rabi kazni izrezali svoje mlajše za proste državljane; in iz marsiktere novošegne šole, v kateri preobširno vlada napačni humanizem (ker se oestro vsako kaznovanje prepoveduje) prihajali pa bodo v pravem pomenu „neprosti“, in bojim se, da bode morala država po pokorilnicah ali poboljševalnicah in ječah prej ali pozneje popravljati, kar se je pri izreji zanemarilo in tako skerbno prepovedovalo in zabranjevalo! — Kdor se pa še vedno pedagoške nespametnosti prestarih časov termoglavno derži, ter še vedno po ostrih kaznih kakega zadolženega zgled postaviti hoče, ta naj se nikar ne čudi, ako le policijski, ne pa pedagoški sad pridela, in pri spoznanji nespremenjenega načina pri kaznovanju dostikrat povod k jezi in černosti najde.

Jeza in černost pa tudi dostikrat izvira iz častilakomnosti. Po šolah častilakomnih učiteljev nahajamo največi oestro; pri najmanjšem ropotu, pri najnevredniši zmoti se že čuti učitelj razžaljenega na svoji veljavi, misleč, da je njegovo dobro ime v nevarnosti, ter postane potem nevoljen in se jezi, začne zmerjati, žugati in — pretepati. Blagi učitelj pa nasproti občuti žalost videč, da njegovo najblažje prizadevanje in obilni trud nista zaželjenega sadu obrodila; toda on se posluži modrih pomočkov, da bi otroke pred drugimi zmotami in pregreški obvaroval, ter jih privadil postavnega ravnanja, naredil in vterdil pot pravemu spreobrnjenju. Dinter pravi, da ne sme ne raztresenost in lahkomišeljnost, ne lenoba in hudobija učenceva učitelja razdražiti in razžaliti, kajti zato mora biti on prevzvižen in plemeniten. In Schwarz pravi, da, ako hočemo po kaznih resnično poboljšanje doseči, potem morajo biti naše kazni božjim v tem enake, da kaznovancu pokažemo blago jezo, ktera je za serce njegovo spričevalo ljubezni. Tudi ostreje kazni donašajo zaupanje in spoštovanje, ter ljubezen do učitelja ne zmanjšajo, ako kaže pri pravičnem kaznovanju svojo očetovsko ljubezen. Iz pogleda in besede naj se učenec prepriča, da učitelj nerad in le v njegov blagor kaznuje.

Dušni mir in veseli duh sta najboljša angela varha, ktera učitelja pred jezo varujeta in černost preganjata. Po teh krepostih postane učitelj ponižen in vesel, ako odpre včasih svojega duha veselju, ter se vdeležuje od časa do časa družljivega razveseljevanja, se sleherni dan na prostem sprehaja, ako redno živi in se pred vsem za nravni mir prizadevuje. Toda pravi dušni mir in veseli duh kot poglavitne barve za idealno značajno podobo učitelja zadobé pa se najgotovši iz stanovitnega prizadevanja po viši in obširniši izobraženosti iz jasnega in temeljitega bistva v izrejništvu in po pravem ljudoznanstvu in po znanju sveta. Vse to pa se zopet najlože pridobimo po študiji izvrstnih spisov, po skerbnem opazovanji samega sebe in iz popotovanj. Neizrečeno je dobro, ako

zamore učitelj vsako leto v kaki prijetni kraj popotovati, kajti tako popotovanje donša slehernemu prav poetično življenje, ter stori za več časa dostikrat neogibljivo prozo našega življenja in poklica manj težavno in dolgočasno. Natančno poznanje ljudi nas kmali prepriča, da je marsiktera beseda djanje drugih, le nasledek razdraženosti. Pravo poznanje sveta nam kaže marsiktero nepopolnost podučevanja in izreje kot nasledek pomanjkljivosti vseh človeških naprav, čez ktere se jeziti je prazna abotarija. Le slabotnika in neomikanega taki dogodjaji vznemirijo in razdražijo; v resnici izobraženi pa kaj lahko pregleda take in enake nezgode, dobro vedoč, da njegove časti in veljave po svojem znotranjem bitji nikakor oslabeti ali vzeti ne morejo. Učitelji res doživimo pri obilnih sitnostih našega poklica, pri dostikrat dolgočasnem ponavljanji enega in ravno tistega toliko povodov k nezadovoljnosti, da skoraj ni čuda, ako tudi najstanovitniši včasih plen zelene jeze postane. Ako pa nas oživlja prizadevanje po znanstveni izobraženosti in omiki, tedaj zadobimo v trenutkih britkih skušenj bogati vir dušnega miru in veselega duha na polji te ali une vednosti. Naj že bode predmet naše študije ta ali uni, izvedeni mož zajema iz tacega opravila živost in gibčnost duha, se obvaruje dušnega oslabljenja, doseže ono filozofično enakodušje, s katero pomočjo vse preziranje in brezvspešnost svoje delavnosti prenaša, brez da bi v zvestobi do svojega poklica omahljiv postal.

Izgovor: „Nikakor ne morem jeze premagati“, bi se imel glasiti: „Še nikoli nisem v resnici poskušal in si prizadeval jezo premagati!“ Vsaj je obče znano, da pravi in modri volji ni nič nemogoče, in da je terdna in stanovitna volja vtelesena zmaga. Ako je Plato palico toliko časa nakviško deržal, s katero je sužnje pretepati hotel, da se mu je jeza ohladila, in ako je Avgust med jezo greški alfabet izrekoval, tedaj hočem s temi zgledi pravilo izreči: „Ne govori in ne delaj, kedar te jeza prevzame!“ Ako bi bilo mogoče jeznemu človeku v zercalu pokazati njegov spačeni obraz, gotovo bi se vsaki pred tako spako prestrašil, in se varoval v prihodnje se kterikrat tako strašnega otrokom pokazati. Zato pa je neobhodno potrebno, da zatiramo že začetek jeze in da — molčimo; kajti v jezi navadno besede izgovarjamo, ktere izobraženemu človeku kaj malo časti delajo. Učitelj navadno take besede kaj naglo pozabi, toda učenci si jih toliko bolje zapomnijo. Pazljivi moramo tedaj biti, in povod k jezi spoznati, ter s terdnovoljo nespametni in nepotrebni jezi z vso silo nasproti delati. Lože pogasimo majhino iskro, kot pa iz iskre nastali veliki ogenj. Brez modrega in stanovitnega premagovanja samega sebe, pa naraste jeza k dereči in pokončujoči reki, ktera neusmiljeno predere vse jeze pameti. Premagovanje samega sebe dodeli zmagovavcu toliko vzvišeni čut, da se z ničemur primerjati ne dá. Vendar pa

moram še opomniti, da imenovane zavarovalne pomočke morejo vestno in vspešno rabiti le tisti, kateri imajo pravo ljubezen do učencev in kateri so navdušeni do svojega poklica. Kdor ima ljubezen, ktera vse upa in je prizanesljiva in prijazna, bode vse prepade nevolje srečno obšel, in bode se jezi serčno zoperstavljal.

Govekar.

Metelko

v

slovenskem slovstvu.

D.

33. Slovencev, kateri so obdelovali našega mladega slovstva lepe senožeti in ravne polja, je bilo od dne do dne več, in tihemu potoku podoben je ono rosil Metelko, v deseti šoli razlagovaje novo slovenščino po pristavku k predgovoru svoje slovnice, po brizinskih spominkih, na podlagi stare slovenščine (gl. Novic. 1849. l. 3.). L. 1848 pa se je slovenščina nagloma jela učiti tudi v latinskih šolah. Razlagati so jo morali koj tedaj postavljeni učitelji domači in nedomači, Slovenci, celó Talijani in Nemci, na pr.: Globočnik, Pogorélec, Petruzzi, Heinz, Rechfeld itd., in takrat se je vzlasti godilo, kar pôje Koseski v Sloveniji (1848. l. 24.):

Slovenja slobodna potrebo spozná,
De šoli domačo besedo vpeljá,
Besedo slovensine gladko;
Ožuljen učitelj pa briše si znoj,
Kaj bomo tradirali, misli, oj! oj!..

Pa tudi, kako bomo tradirali, ker sami ne znamo, in kako moremo znati, ker se sami učili nismo! — To leto sploh še niso dajali znakov „e studio linguae slovenicae“, kakor se je bilo natisnilo koj v tedanje latinske svedočbe; naslednje leto pa že, ktero so vendar gledé na slovenščino z neznanskim trudom dotirali do konca.

Po Slovenskega društva odboru naprošen je verli Bl. Potočnik pisoval latinskim šolam namenjeno slovnico, ktera je v Gajici, toda v nemškem jeziku po posamnih polah prihajala na dan, da smo se po njej učili slovenščine. Donatisnjena je bila kmali v začetku onega leta z naslovom: *Grammatik der Slowenischen Sprache*. Verf. v Blasius Potočnik. Laibach. 1849. 8. VIII. 183 S. — Ima pa v sebi razun primerne predgovora, v katerem spisovatelj hvalno omenja Metelkove slovnice, da mu je z nekterimi drugimi vred dobro služila, in razun slovnice tudi „Berilo“, in v njem tolikanj podučni J. A. Komenskega „Svet v obrazih“, nektare povesti, ter nektare izbrane pesmi